

Ze školy ven

stručná metodika lekce

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Lekce je součástí komplexního programu **Cestou ze školy**.

Cílová skupina: 3. - 5. třída

Hodinová dotace 4 vyučovací hodiny

Průvodce programem a všechny další přílohy jsou ke stažení zde:

<https://muzeumricany.cz/regionalni-ucebnice/programy-hands-on/cestou-ze-skoly/>

Přílohy k lekci:

- 4.11 Dopisy
- 4.12 Most
- 4.13 Motýli
- 4.14 Motýlí rostliny
- 4.15 Hry
- 4.16 Otázky
- 4.17 Vadí nevadí
- 4.20 Pocitová mapa
- 4.31 Fotky živočichů a rostlin

Anotace

Na terénní výpravě procházejí žáci místy v Říčanech a pracují se záznamy vzpomínek pamětníků. Vyzkoušejí si dětské hry a provádějí jednoduchá pozorování přírody. Zapojují se do péče o místo a o drobná hospodářská zvířata.

Znalostní cíle: Žák popíše rozdíly mezi činnostmi, které dělaly po škole děti před 70 lety, a činnostmi jeho dnešních vrstevníků. Vysvětlí, že dříve děti po škole plnily pracovní povinnosti (zejména to byla péče o zvířata) a nyní se hlavně věnují svým zájmům a rozvoji svých dovedností. Žák rozezná odlišnosti mezi různými druhy ovocných stromů a keřů a pozná vybrané druhy motýlů a rostlin.

Dovednostní cíle: Žák si při pozorování okolní přírody všímá detailů (kvetení, zrání ovoce) a zásahů člověka (péče o ovocné stromy). Žák na základě obrázkového atlasu rostlin porovná pozorované části rostlin s fotografií. Žák se orientuje v jednoduchém plánu, sám zakreslí pozorované objekty a vytvoří legendu. Žák si vyzkouší různé hry venku.

Metody

- učení venku: práce s mapou, jednoduchá badatelská aktivita
- sebehodnocení
- místně ukotvené učení – učení v místě a pro místo

Pomůcky

skládací pilka a nůž (2×), nůžky, nůžky na stromy, terč, klacky – vidlice, guma, texty v obálkách (příloha 4.11 Dopisy), srp, košík, ovčí kůže, vlněné ponožky a rukavice, vozík nebo nůše na trávu, štěpařský vosk, podložky na psaní, papíry na zakreslení plánu, poklička, křížaly, dalekohled, smýkačka, kelímkové lupy (3 ks), obrázky živých rostlin (4.14 Motýlí rostliny), texty o válečných událostech na mostu v ulici 5. května (4.12 Most), fotky motýlů a housenek včetně dnes na lokalitě vyhynulých (4.13 Motýli), příklad pravidel dětských her (4.15 Hry), otázky pro reflexi (4.16 Otázky), obrázky živočichů na výběr (4.17 Vadí nevadí), vtištěná 4.20 Pocitová mapa, vtištěné 4.31 Fotky živočichů a rostlin

<p>Příprava 30 minut</p>	<p>Lektor/ka si celou trasu předem projde, schová sítky na motýly a dopisy. Do obálek s dopisy vloží odpovídající fotografie ze souboru 4.31 Fotky živočichů a rostlin. Zjistí, kde např. mohou mít potíže alergií, a trasu případně upraví. Pro oblast se schovanými pomůckami připraví předkreslený pláněk.</p>
<p>Úvod před školou 5 minut</p>	<p>Lektor/ka vyzvedává žáky před školou. Na úvod setkáníзарámuje: Samotná cesta je pro nás cíl. Cestou ze školy se děti snažily jít co nejpomaleji, zastavovaly se na místech, kde mohly něco zažít. Budeme si tedy hrát na děti před 70 lety a zjistíme, co po škole dělaly, co zažívaly, o koho se staraly. Poučí žáky o bezpečnosti (auta, nelézt výš než 2 metry nad zem). Cestou hledáme dopisy se vzpomínkami a indiciemi.</p>
<p>Cesta minulostí ulic 25 minut</p>	<p>Žáci hledají dopisy, plní úkoly a pátrají po další trase, cestou si všímají názvů ulic. Cestou od Fialky jdou po trase zatrubněného potoka – nad mapou lektor/ka ukáže, že tam voda byla a teď je ukrytá pod asfaltem (4.20 Pocitová mapa).</p> <p>Zastavíme se u pomníku, který upomíná na konec 2. světové války. Čteme jména zastřelených říčanských dobrovolníků, kteří zastavili německý obrněný vlak (4.12 Most).</p>
<p>Dalekohledy 5 minut</p>	<p>Žáci na železničním mostě dostanou dalekohledy a sledují nejprve, zda se blíží vlak, barvu na semaforu... Čteme text popisující událost z 2. světové války (příloha 4.12 Most). Pak žáci obrátí pohled na ovocné stromy a lektor/ka jim ukáže, jak se dalekohled zaostřuje. Na pešuňku (náspu u železniční trati) si podle ročního období žáci s dalekohledy všímají kvetoucích ovocných stromů nebo dozrávajících ovoce.</p> <p>Lektor/ka se ptá žáků, jakou výhodu měli místní před německými vojáky. Dojdou k tomu, že je výhodné dobře znát místo (hluboký zářez, most s výhledem) nebo mít mapu. Žáci se přesunou z mostu na násep u trati.</p>
<p>Mapování místa 15 minut</p>	<p>Lektor/ka zadá první úkol na místě: zakreslit do mapky ovocné stromy a keře. Ptá se, k čemu by se hodil tak podrobný pláněk. – Žáci odpovídají (aby se tam dalo něco schovat, něco později najít – věc, ovoce). Smyslem mapování není zakreslit každý jednotlivý strom, spíš celou plochu, porost. (Rostou tam třešně, višně, mirabelky, jahody, ostružiny, švestky, hrušně, jabloně, ořešáky, šípky.)</p> <p>Lektor/ka s žáky diskutuje, co je pro ně podstatné v legendě odlišit – trnité/netrnité, ovocné/plané, zralé/nezralé.</p> <p>Dohodneme se, že chceme pro to místo něco udělat, aby se sem dalo i v budoucnu chodit na ovoce... Žáci hledají a fotí místa, která prozrazují, že se někdo o ovocné stromy stará. Když najdou poraněný strom, zaznamenají ho do mapy. S lektorem/lektorkou projdou celé místo a mohou potřít pahýly sadařským voskem. Pokud chceme trhat ovoce, musíme vědět, komu patří, kdo se o něj stará. Dřív děti chodily krást ovoce do sadů (nedalo se koupit v supermarketu), připomeneme vzpomínku pana Petříčka z dopisu č. 6.</p> <p>Žáci si najdou místo, kde se chtějí nasvačit – přestávku zařadíme klidně hned po mapování podle nálady.</p>

	Žáci dostanou za úkol objevit nejstarší strom (hruška na konci náspu) podle plánu nakresleného lektorem/lektorkou.
Lovy se sítkou 15 minut	Na stromě (vyznačeném v plánu) bude ukrytá síťka na motýly. Zde bude vzpomínka pana Křečka (dopis č. 9 – 4.11 Dopisy), jak na tomto místě doprovázel starého pana Petříčka při lovech motýlů (k tomu fotka a karikatura – příloha 4.13 Motýli), případně křížaly (jako poklad). Žáci dostanou ve skupinách úkol rozdělit si plochu a objevit na ní živné rostliny housenek: mateřídouška, rozchodník, krvavec, svízel bílý – příloha 4.14 Motýlí rostliny . U toho mají za úkol fotit hmyz (nejlépe motýly) na květech. Vyzkoušejí si smýkání a hledají housenku. (Stejně jako mladý sběratel Kazda nebo Křeček si ji mohou odnést do školy a pokusit se z ní vychovat motýla... Lektor/ka ukáže vyfocenou sbírku housenek.) Závěrem lektor/ka řekne, že na Říčansku letos létá jen 38 ze 78 druhů motýlů, které tu chytil pan Křeček a Petříček v padesátých letech 20. století.
Přestávka 10 minut	
Hraní a stříhání/kosení 30 minut	Podle ročního období si můžou žáci na místě uplést věneček nebo nalepit květy, kousky ulit nebo pecek na lepicí náramek (kluci ho mohou odnést maminkám.) Lektor/ka s žáky vyrobí 1–2 praky. Žáci najdou větve s rozsochou a seříznou ruční pilkou, mohou odkornit kapesním nožem a udělat zářezy pro gumu. U plstěné ovečky najdou žáci další vzkaz – vzpomínku, jak vodily děti zvířata na pastvu. Lektor/ka se ptá: Čím krmily děti králíky? Chodily je pást? Co se s místem děje, když se tu nepase, ani neseká tráva pro králíky? – Zarůstá keři. Žáci se rozdělí na skupiny a postupně se střídají: dostanou nůžky na stromy a budou mít za úkol nastříhat zelené větve pro králíky, případně pro kozu/ovečku (pod dohledem učitele/učitelky). Lektor/ka naseká srpem trávu, žáci ji shrabou do koše. Větve i trávu nakonec donesou zvířatům. Ostatní si mohou zahrát „na ovce“ – dostanou vlněné ponožky, rukavice. Zkouší, kolik různých druhů semen nachytají na vlnu. Mohou si zahrát hru „na vlka“ nebo „na spícího pasáčka“ (příloha 4.15 Hry).
Shrnutí 5 minut	Krátké shrnutí: Jaký mají vliv pasoucí se zvířata na keře a na kvetoucí rostliny? – Kontrolují rozrůstání keřů, a přitom roznášejí semínka kvetoucích rostlin.
Střelba z praku 10 minut	Lektor/ka se ptá žáků, na co si oni hrají a na co si nejspíš hrály děti v minulosti na tomto místě. Děti si hrály dřív a hrají si i dnes určitě na válku, nebo na lov. Používaly např. praky (viz vzpomínka Jindřicha Halaše na praky a hliněné kuličky – dopis č. 11, příloha 4. 11 Dopisy). Lektor/ka zajistí, že jsou všichni žáci bezpečně na jedné straně, a vyznačí místo, odkud se střílí. Jako terč může připevnit např. pokličku (vystřelené pecky o ni zvoní). Poučí žáky o bezpečnosti a ukáže jim, jak se střílí. Jako střelivo můžou použít třešňové/mirabelkové pecky, které na místě nasbírají.
Přestávka 10 minut	Žáci mohou sníst křížaly, které našli jako poklad.
Krátká reflexe 10 minut	Lektor/ka se ptá: Jak se mi dařila výroba praku/věnečku? Dařilo se mi mřířit? Žáci se zavřenýma očima dají ruce nahoru, před sebe, nebo je nechají

	<p>svěšené dolů, podle toho, jak se jim dařilo.</p> <p>Jaká musíme dodržovat pravidla při střílení z praku? Může se střílet prakem po zvířatech, po kamarádech? Čím po sobě dřív děti střílely a co používají dnes (např. nerf pistole)?</p>
<p>Přesun na Dvorek 10 minut</p>	<p>Lektor/ka připomene žákům, že si mají všimnout, kterými ulicemi procházíme. Zopakuje pravidla pro bezpečnost, dohodne se s žáky na střídání, kdo táhne vozík s pomůckami.</p>
<p>Krmení králíků 15 minut</p>	<p>Při příchodu na Dvorek lektor/ka sdělí pravidla: neřukáme na kotce, u králíků se střídáme po dvou. Lektor/ka může králíky přenést do venkovních výběhů.</p> <p>Lektor/ka se zeptá, jaké má kdo zvíře. Co má a nemá rádo? Případně upřesníme pravidla. Žáci krmí větvemi a trávou nebo senem, které donesli.</p>
<p>Reflexe 15 minut</p>	<p>Lektor/ka se nad mapou ptá: Kudy jsme šli? Společně si ukážeme na mapě – ulice Nová, Sadová, 5. května, Pod Tratí, Rýdlůva.</p> <p>Co dělaly děti před 70 lety cestou ze školy? – Loudaly se, kradly ovoce, chodily na návštěvu ke kamarádům, do zahrad.</p> <p>Otázky vytištěné na kartičkách rozdáme do 4 skupin, žáci diskutují a pak sdělí, na čem se shodli (příloha 4.16 Otázky):</p> <ol style="list-style-type: none"> Co dělaly děti po škole? Jaké měly povinnosti? Co dřív děti uměly, v čem byly samostatné? Jaké nebezpečí mohlo děti venku dříve potkat? Chodíte někdy nebezpečnými místy, potmě? Co dnes děti dělají, aby se jim nic nestalo? <p>Lektor/ka položí otázku, žáci si odpovědi řeknou ve dvojicích a pak je postupně říkají nahlas. Ostatní se mohou přihlásit, pokud mají stejný názor. Otázka: Co z toho, co jste dnes zkusili, by vás bavilo dělat častěji? Místa, která jsme dnes navštívili, jsou důležitá nejen pro děti, ale i pro různé živočichy. Lektor/ka rozloží před žáky na stůl fotografie z přílohy 4.17 Vadí nevadí.</p> <p>Jak bychom mohli místa pro divoké hry (jako je násep u trati nebo třešňovka) udržovat, aby úplně nezarostly? Komu to zarůstání vadí? – Žáci vyberou, že zarůstání vadí např. kvetoucím rostlinám, motýlům nebo ještěrkám.</p>
<p>Tip na dobrodružnou výpravu 5 minut</p>	<p>Lektor/ka s žáky hledá na vytištěné letecké mapě (4.20 Pocitová mapa), jaká tu máme zelená přírodní (nebo postindustriální) místa, která by mohli žáci do příštího setkání sami prozkoumat: okolí bývalé věznice – nová cyklostezka, les za Olivovnou, okolo Jurečku, Říčanské hájovny, hřbitova, křoviny za MŠ Zahradka.</p>

